"అందరూ గుర్తున్నారు" అన్నాడు శ్రీహరి విరక్తిగా.

ఇందిరకి భరించలేనట్టుగా ఉంది.

"అబ్బా....ఏం పనిచేశాం!" అని తలపట్టుకుంది.

కళ్ళు నిండిపోయాయి! ఏడుపుని ఆపుకోడానికి ప్రయత్నించ లేదు.

"సీతని రక్షించాం.

కానీ, సావిత్రిని బలి ఇచ్చి!"

★

(27-7-1994 ఆంధ్రప్రభ వారపత్రికలో)

డబ్బు

కోటి !

కోటి!!

ఏమిటి కోటి?

డబ్బు! ధనం! రూపాయలు!

కోటి రూపాయలు!!

ఆ విద్యాధిక యువకుడు అడిగాడన్న మాట — కట్నం!

కోటి రూపాయల కట్నం!! ఆశ్చర్యంగా లేదూ?

'ఏం ఆశ్చర్యంలే! ఇచ్చేవాళ్ళు వుంటే అడగడానికేం? ఒక్క కోటి ఏమిటి, రెండు కోట్లు అడగొచ్చు! నాలుగు కోట్లు అడగొచ్చు! వంద

కోట్లయినా అడగొచ్చు! డబ్బుకి అంతం ఎక్కడ? అంకెలకి అంతం వుందా? ఇచ్చేవాళ్ళు వుంటే అడగడానికేం? అది కాదు ఆశ్చర్యం!

మరి, ఏమిటి ఆశ్చర్యం?

అంత కట్నం ఇస్తానన్నాడు — మామ! అదీ ఆశ్చర్యం! కోటి రూపాయల కట్నం కూడా, ఆశ్చర్యంకాని కట్నం అయిపోయినందుకే ఆశ్చర్యం! అదీ ఆశ్చర్యం!

అది మాత్రం ఏం ఆశ్చర్యంలే! కోటి రూపాయలు కట్నం ఇచ్చే వాడికి ఎన్ని కోట్ల ఆస్తి వుండి వుండాలి! ఆ కట్నదాత, దశ కోటీశ్వరుడో, శత కోటీశ్వరుడో అయివుంటాడు కదా? అందులో 'ఒక కోటి కట్నం' పారెయ్యడంలో ఆశ్చర్యం ఏముంది? అది కూడా కాదు నిజమైన ఆశ్చర్యం!

అయితే, ఏమిటి మరి 'నిజమైన ఆశ్చర్యం? ఆ యువతి సంగతే నిజమైన ఆశ్చర్యం. ఆమె కూడా అతనిలాగే చదువుకుంది. "ఇంత డబ్బు ఇస్తేనే నీతో జీవించడానికి ఒప్పుకుంటా" అన్న మనిషితో జీవించడానికి ఒప్పుకున్న ఆ యువతిలోనే అసలైన ఆశ్చర్యం!

"బాగా చదువుకున్న" యువకుడు కూడా కట్నం అడిగాడు!

"బాగా చదువుకున్న" యువతి కూడా దానికి అంగీకరించింది!

అతని చదువునీ, ఆమె చదువునీ పక్కన పెడితే, అతడూ, ఆమే మిగులుతారు.

అతడు పురుషుడు, ఆమె స్త్రీ!

పురుషులు కట్నాలూ, కానుకలూ అడుగుతారు. స్త్రీలు, వాటిని సమర్పించుకుంటారు! ఇక్కడ కూడా అదే సత్యం మిగిలినందుకే ఆశ్చర్యం! చదువుల్లో, పుస్తకాల బరువు తప్ప, ఏమీ లేనందుకే ఆశ్చర్యం!

"కట్నం తీసుకోవాలా, మామగారి ఆస్తిలో వాటా తీసుకోవాలా?" అని అల్లుడు చాలామంది పెద్ద మనుషులతో ఆలోచనలు చేశాడు.

"ఏది ఎక్కువైతే అది తీసుకో" అన్నారు తెలివైనవాళ్ళు. అంతేగా మరి!

"మామా! ఏది ఎక్కువ?" అని అడిగాడు అల్లుడు, మామని.

"ఆస్తిలో వాటా అయితే పదిరూపాయలు ఎక్కువే. కానీ...." — మామ!

"కానీ....? వూ....కానీ?"

"కట్నమే మన సాంప్రదాయం."

"సాంప్రదాయం కోసం పది రూపాయలు వొదులుకోవాలా మామా?"

తెలివైన ఒకానొక పెద్దమనిషి 10 రూపాయల కోసం అల్లుడు తెచ్చుకోబోతోన్న ప్రమాదాన్ని పసిగట్టి — "ఆస్తిలో వాటా అయితే, ఆ ఆస్తి అంతా నీ భార్య పేరనే వుంటుంది. కట్నం అయితే నీ చేతిలోకి వస్తుంది—" అని తన తెలివినంతా ప్రదర్శించాడు.

"నా భార్యే నా చేతిలో వుండగా, భార్య ఆస్తి నా చేతిలో వుండదా?" అని అల్లుడు విస్తుబోతూ మరింత తెలివైన ప్రశ్న విసిరాడు.

"చెప్పలేం. కాలం మారిపోతోంది!"

"కాలం మారిపోతోందా? అంత మారిపోతోందా? నా భార్య నా చేతిలో వున్నా, ఆమె ఆస్తి మాత్రం నా చేతిలో వుండనంత మారిపోతోందా?"

నీ భార్యే నీ చేతిలో వుండనంత మారిపోతోంది!"

"ఓహో! అలాగా! .... అయితే ఏం చెయ్యాలి?" — ఆందోళన చెందాడు అల్లుడు.

"10 రూపాయలు తక్కువైతే అయింది, కట్నమే తీసుకో. ఆస్తిలో వాటా జోలికి పోకు. అది మొగాడికి తెలివైన పని కాదు."

ఆ తెలివైన సలహా అల్లుడికి బాగానే నచ్చింది. కానీ, 10 రూపాయల నష్టం భరించడమా? అదే అతని సమస్య.

ఈసారి తన స్వంత తెలివి మీదే ఆధారపడదలిచాడు. తెగ ఆలోచించి చివరికి "ఆ పది రూపాయలు కూడా వదులుకోను" అని ప్రకటించాడు.

"ఏం చేస్తావు? ఎలా సంపాదిస్తావు?" అని తెలివైన పెద్ద మనిషి కూడా తెలివి తక్కువ మొహం వేశాడు.

"చూడు, ఏం చేస్తావో....! మామా! ఆ 10 రూపాయలు కూడా కానరు వేసేసి 'కోటీ పది రూపాయలు' ఇచ్చెయ్యి! లేకపోతే...."

"వూ....లేకపోతే?" — మామ!

"ఇంకో సంబంధం చూసుకోక తప్పదు మీరు."

"వొద్దొద్దు. అంతమాట అనొద్దు. పదిమందిలో నన్ను అప్రతిష్ట పాలు చెయ్యొద్దు...." అని అరిచి మామ అన్ని షరతులకీ వొప్పేసుకున్నాడు.

సంబంధం కుదిరిపోయింది!

"అల్లుడూ! 'డబ్బు'ని రొఖ్ఖంగా చూడడం నాకు ఎంతో ఆనందం. కోటి రూపాయల రాసిని కళ్ళారా చూస్తే ఎంత బాగుంటుందో. ఎప్పుడైనా చూశావా?"

"లేదు మామా! ఎప్పుడూ చూడలేదు. 'కోటి' అన్నావేమిటి? 'కోటీ పది' కదా? మాట మార్చగూడదు సుమా!"

"లేదు. మాట మార్చేది లేదు. డబ్బంతా బ్యాంకులో పడేసి చెక్కుముక్క నీ చేతికి ఇస్తే నాకు ఇచ్చినట్టూ వుండదు, నీకు తీసుకున్నట్టూ వుండదు. డబ్బంతా రొఖ్ఖంగా నీ చేతికిచ్చేస్తాను, తీసుకో."

"అలాగే. అప్పుడు ఇన్‌కమ్‌టాక్సువాళ్ళకి లెక్కలు చెప్పక్కర్లేదు కూడా"

"అదే మరి లాభం. అడుగడుగునా ఏది లాభమో అదే ఆలోచిస్తూ వుండాలి. ఇంకో మాట విను. డబ్బుని బస్తాలతో చూసుకోవడం నాకు చాలా ఇష్టం. ఎప్పటినించో 10 పైసల బిళ్ళలు పోగేస్తున్నాను. అదో సరదా నాకు. కోటి రూపాయల 10 పైసల బిళ్ళలు! ఎన్ని బస్తాల డబ్బో!

ఒక పెద్దునిండా పెట్టించాను బస్తాలు. చూడాలంటే రెండు కళ్ళూ చాలవు.''

"నాకు చూపిస్తావా మామా! ఎంత బాగుంటుందో!''

"ఆ బస్తాలన్నీ నీకే. నీ కట్నం!''

"అన్ని బస్తాలా? లెక్కంతా బాగా పెట్టారా?''

"పెట్టారు. పనివాళ్ళే లెక్కపెట్టి బస్తాలు కట్టారు.''

"పనివాళ్ళు లెక్కపెట్టారా? వాళ్ళని నమ్మలేం. వాళ్ళ కసలు లెక్కలు రావు కూడా?''

"పోనీ ఒక బస్తా ఎక్కువే వేయిస్తాలే. నీ కళ్ళ ముందే తూకం వేయిద్దాం.''

"వొద్దొద్దు. తూకంలో చాలా మోసాలు వుంటాయి....నేనే లెక్క పెట్టుకుంటాను''

"నువ్వే లెక్క పెట్టుకుంటావా?''

"ఆ, నేనే. లెక్క ఇప్పుడు మొదలు పెట్టెయ్యనా? రెండు రోజుల్లో అయిపోదూ?''

"ఇప్పుడు కాదయ్యా! పెళ్ళయిన తర్వాత లెక్క పెట్టుకో.''

"మరి పెళ్ళయిపోయాక, లెక్క తక్కువొస్తే....''

"తక్కువ అయినదానికి రెట్టింపు ఇస్తాను, సరేనా?''

"....సరే....సరే. డబ్బు బస్తాల పెద్దు తాళం ఇప్పుడే నాకిచ్చెయ్యండి. నా దగ్గిరే పెట్టుకుంటాను.''

"మా అమ్మాయి దగ్గర వుందిలే.''

"వొద్దొద్దు. ఆ అమ్మాయి పెళ్ళి ముస్తాబులో పడి తాళం ఎక్కడన్నా పారేస్తుంది. నాకిచ్చెయ్యండి ఇప్పుడే.''

"సరే, నీ ఇష్టం.'' కోటి రూపాయలున్న పెద్దు తాళం సుమా! జాగ్రత్త!

"కోటి అన్నావేమిటి? కోటీ పది కదా?"

"అదేనయ్యా! కోటీ పదే. అంతేకాదు. ఇంకో బస్తా ఎక్కువే"

* * *

పెళ్ళికొడుకు, పెళ్ళి బట్టలతో పీటల మీద నించీ లేవగానే పెద్దు వేపు పరుగెత్తి డబ్బు లెక్క మొదలు పెట్టేశాడు. ఆ క్షణం నించీ అతనికి ప్రపంచమంతా అంతర్ధానమైపోయింది, ఆ నాణాలు తప్ప! సూర్యోదయాలూ, చంద్రోదయాలూ, పౌర్ణములూ, అమావాస్యలూ, ఋతువులూ, కాలాలూ, మొత్తం ప్రకృతే అంతర్ధానమైపోయింది!

కాలచక్రం దొర్లి పోతూనే వుంది!

* * *

అతను చివరి బస్తా లెక్క పూర్తిచేసేటప్పటికి ఇరవై నాలుగు సంవత్సరాలు గడిచాయి! లెక్క పూర్తిచేసి కోపంతో వాణికిపోతున్నాడు. "40 పైసలు తగ్గింది! ఎంత మోసం! ఒక బస్తా డబ్బు ఎక్కువ వేశా నన్నాడు. అంతా దగా, మోసం! బుద్ధి చెపుతాను కాళ్ళ పట్టుకునేలాగ చేస్తాను" అని గంతులేస్తూ వెనక్కి తిరిగాడు.

అక్కడ ఇద్దరు స్త్రీలు నిలబడి అతన్ని వింతగా చూస్తున్నారు. ఒక స్త్రీకి నలభై అయిదేళ్ళ దాటి వుంటాయి. ఆమె పక్కన, కొంచెంగా ఆమె పోలికలతో ఆమె కూతురిలాగ కనిపిస్తోంది, రెండో స్త్రీ.

లెక్కల పెళ్ళికొడుకు ఆ పెద్ద స్త్రీని కొంచెం అనుమానంగా చూశాడు, ఎక్కడో ఏదో వచ్చీరానీ జ్ఞాపకాలతో.

"నేను.... పెళ్ళి.... నువ్వేగా?"

"అవును."

"అయితే, నేను నిన్ను ఏలుకోను!"

"అలాగా? ఎందుకూ?"

"మీ నాన్నని పిలువు. ఎందుకో చెపుతాను. ఇంత మోసం చేస్తావా?"

"ఏం మోసం చేశాడు?"

"40 పైసలు తగ్గింది."

"లెక్క పెట్టడంలో కొంచెం పొరపాటు జరిగివుంటుంది."

"కాదు, పనివాళ్ళు కొట్టేసి వుంటారు."

"కాదు, వాళ్ళు తీసుకోదలిస్తే ఇంకా చాలా డబ్బు తీసుకునేవారే. లెక్కలో పొరపాటే అది."

"ఇప్పుడు ఎవడు భరిస్తాడీ 'పొరపాటు? పిలూ నీ బాబుని. రమ్మను తొందరగా"

"ఆయన పోయి ఐదేళ్ళయింది."

"పోయాడా? నాకు చెప్పకుండానే!"

"నీకు చెప్పకుండా చాలా విషయాలు జరిగిపోయాయి. పెళ్ళయిన తక్షణం నువ్వు డబ్బు లెక్కల్లో కూరుకుపోయావు. నీ కోసం నేను రెండు సంవత్సరాల వరకూ ఇక్కడికి తిరిగాను. నీతో ఈ లెక్కలన్నీ మాన్పించాలని చాలా ప్రయత్నించాను. నీతో మాట్లాడాలని నేను ఎప్పుడు వచ్చినా నువ్వు చెయ్యి అడ్డం పెట్టి 'అడ్డం రాకు, అడ్డం రాకు, లెక్క పాడై పోతుంది' అని కోపంగా చూసేవాడివి. ఒక్కోసారి నీ లెక్క నిజంగానే పాడై గబాగబా మొదటి బస్తా దగ్గిరికి పరిగెత్తేవాడివి. లెక్కపెట్టుకున్న బస్తాలన్నీ కూలదోసేవాడివి. అలా ఎన్నిసార్లు చేశావో! నేను చేసిన తప్పేమిటో తొందరగానే నాకు అర్థమైంది. నీ ధోరణి చూసి చూసి నీ మీద ఇష్టమంతా నశించింది. నీతో జీవితం కన్నా మరణం మేలనే నిర్ణయానికి వచ్చేశాను. నా అదృష్టవశాత్తూ, ఈనాటికీ నా భాగ్యమనిపించే వ్యక్తి నా జీవితంలోకి వచ్చాడు. అతనితో మళ్ళీ పెళ్ళికి మొదట మా నాన్న ఒప్పుకోలేదు. నా నిర్ణయం గట్టిగా చెప్పేసరికి ఆయన కూడా అంగీకరించాడు. డబ్బు మాటలు లేకుండా మా పెళ్ళి జరిగిపోయింది. ఆ సంగతి నీకు చెపుదామని ఆ రోజు మళ్ళీ వచ్చాను. నన్ను అంత దూరంలో చూడగానే నువ్వు "రాకు, రాకు, రాకు. లెక్క జాగ్రత్తగా చూసుకోవాలి. అడ్డం రాకు" అని కళ్ళెర్రజేసి కోపంగా చూశావు.

రెండేళ్ళకి మాకీ అమ్మాయి పుట్టింది. అప్పుడైనా చెపుదామని నీ దగ్గరికి మళ్ళీ వచ్చాను.

"లెక్క....అడ్డం రాకు. అడ్డం రాకు" అని విలవిల్లాడుతూ, చేతులు అడ్డంగా తిప్పావు.

సరే, నీ లెక్కంతా పూర్తిఅయ్యాకే వచ్చి చెపుదామని ఇన్నాళ్ళూ ఆగాను. 24 సంవత్సరాలు గడిచాయి."

"24 సంవత్సరాలా?!"

"అవును! 24 సంవత్సరాలు! మనిషి జీవితంలో మూడోవంతు కాలం! మన పెళ్ళినాడు జీవించి వున్న పెద్దవాళ్ళు చాలా మంది మరణించారు. ఈ రాష్ట్రంలో 5 ప్రభుత్వాలు మారాయి. మా అమ్మాయి కాలేజీ చదువు పూర్తిచేసింది. మా పుట్టింటివాళ్ళకి వ్యాపారంలో బాగా నష్టం వచ్చి ఆస్తి అంతా నాశనమయింది. ఆ బెంగతోనే మా నాన్న పోయాడు. ఆస్తి మీద ఆశలులేని నేనూ, నా భర్తా మొదటి నించీ సంతోషంగా వున్నాము. మా వుద్యోగాలతో మేము జీవిస్తున్నాము. నా జీవితం ఇలా మలుపు తిరగకుండా, నీతోనే ముడిపడివుంటే, నా కళ్ళు ఈనాటికీ తెరుచుకునేవి కావు. ఈ డబ్బంతా, మళ్ళీ మన పిల్లకి కట్నంగా ఇవ్వడం గురించే ఆలోచిస్తూ వుండేదాన్ని. కానీ, ఈనాడు, 'కట్నం' అనే మాట నా చెవులకి భరించలేనంత దుర్భరం. 'పతి', 'చెర', 'వురి', అనే మాటలు వుంటాయే, అంత దుర్భరం! మన చరిత్రంతా ఈ అమ్మాయికి చెప్పాను. ఇరవై నాలుగేళ్ళ నించీ డబ్బు లెక్కలు పెట్టుకుంటూ వున్న మనిషిని చూస్తానని ఈ అమ్మాయి ఆశ్చర్యపడుతూ వచ్చింది. మా నాన్న నీకు ఈ డబ్బు ఇవ్వకుండా వుంటే, మా నాన్నే కాదు ఎవ్వరూ నీకు కట్నం ఇవ్వకుండా వుంటే, నీ జీవితం చాలా సహజంగా నడిచేది. ఈ డబ్బు కోసం జీవితంలో ఎంత సహజత్వం పోగొట్టుకున్నావో నీకు అర్థమైనట్టు లేదు. ఈ మాటలన్నీ నీతో అనాలని ఎంతకాలం నించీ ఎదురు చూస్తున్నానో! నిన్ని ప్రమాదంలో నుంచి బయటికి లాగాలని ఎన్నిసార్లు ప్రయత్నించానో! నన్ను చూసీ చూడగానే నువ్వు 'డబ్బు లెక్క' తప్పిపోతుందని గాభరా పడ్డావేగానీ జీవిత మార్గమే తప్పిపోయిందనే సంగతి నీకు పట్టలేదు.

పోనీలే, ఇప్పటికైనా నీ డబ్బు లెక్క ముగిసింది. ఇప్పటికైనా నేను చెప్పాలనుకున్న మాటలన్నీ చెప్పినందుకు సంతోషిస్తున్నాను."

"హుం! సంతోషం! ఎవరికి సంతోషం? 40 పైసలు తగ్గింది. తగ్గిందానికి రెట్టింపు ఇస్తానన్నాడు మీ నాన్న. అన్నీ దొంగ మాటలే. ఇప్పుడు ఎవడిస్తాడు నా 80 పైసలు?"

స్త్రీలిద్దరూ వెనక్కి తిరిగారు.

"మూర్ఖుడు!" — అంది కూతురు.

"ఆనాడు సగం తప్పు నాదీ కూడా. నాతో జీవించడానికి డబ్బు ఇవ్వాలని అడిగినవాడితో జీవించడానికి నేనెలా ఇష్టపడ్డానో ఇప్పుడు అర్థం కాదు. నా తల్లిదండ్రులు నా కోసం ఇంత కట్నం ఇస్తున్నారని సంతోషించానేగానీ అంతకన్నా ఆలోచించలేకపోయాను."

"నీ పొరపాటు నువ్వు తెలుసుకున్నావు కదా? అతను కూడా అలాగే తెలుసుకోవచ్చు. కానీ, ఎందుకు తెలుసుకుంటాడు? అతను డబ్బు ఇచ్చిన మనిషి కాదు, తీసుకున్న మనిషి!"

"అందుకే అతను దానికి 'శిక్ష' అనుభవించాడు! ఒక జీవిత కాలం పోగొట్టుకున్నాడు!"

"నాన్న చెప్పినట్టు లోపం అంతా ఇంత డబ్బు ఒక మనిషి దగ్గర చేరడంలోనే వుందమ్మా! తాతయ్యకి ఇంత డబ్బు ఎలా వొచ్చింది? కట్నం అడిగే మనిషితో జీవించడానికి ఒప్పుకోకూడదంటావు నువ్వు. అసలు, ఆస్తి వున్న మనిషితో జీవించడానికి కూడా ఒప్పుకోకూడదమ్మా! ఆస్తి వున్నప్పుడు, ఆస్తి లెక్కలు వుండవూ? నాన్న చెప్పినట్టు అసలు సమస్యంతా ఆస్తిలోనే వుంటుంది."

"ఆస్తికీ కట్నానికీ ఏం సంబంధం?"

"ఎందుకులేదూ? తల్లిదండ్రులకు ఆస్తి వుంటే ఆడపిల్లలకి కూడా ఆస్తిలో భాగం ఇవ్వాలికదా? అలా ఇవ్వరు. ఎందుకు ఇవ్వరూ అనేది వేరే సంగతి. ఇవ్వరు కదా? ఆస్తిలో సమానభాగం ఇవ్వకుండా ఏదో కొంతభాగం కట్నం పేరుతో ఇచ్చి వూరుకుంటారు. కట్నం సమస్య ఆస్తి పంపకాల సమస్యే. అంతకన్నా ఏం కాదమ్మా."

"తల్లిదండ్రులకు ఆస్తే లేకపోతే?"

"లేకపోతే" సంగతి తర్వాత 'వుంటే' ఏం జరుగుతుందో ముందు చూడు. ఆడపిల్లలకి కూడా మొగపిల్లలకులాగే ఆస్తిలో వాటాలు ఇచ్చే పద్ధతి వుంటే 'కట్నం' అనే మాటే తలెత్తేదికాదు. కానీ ఆస్తి వున్నా, దాన్ని 'కట్నం' పేరుతోటే ఇస్తారుకాబట్టి, అదో ఆచారం అయిపోయింది. పైగా, ఆస్తికీ కట్నానికీ సంబంధం లేనట్టు కనపడుతుంది. ఆస్తి వున్న వాళ్ళపద్ధతే ఆస్తిలేనివాళ్ళ పద్ధతికూడా. ఆస్తి వుందా లేదా అనేదానితో సంబంధం లేదు. అందరికీ కట్నమే సాంప్రదాయం."

"నాలాగా ఆడపిల్లలు బుద్ధిలేకుండా వుంటే, ఎన్ని సాంప్రదాయాలైనా పుట్టుకొస్తాయి."

"బుద్ధి వున్నా తేడాఏమీ రాదమ్మా! ఆడపిల్లలు కట్నాలివ్వడం మానుకుంటే అప్పుడు ఆస్తిలెక్కలు ప్రారంభమవుతాయి. "ఆడపిల్లల వేపు వాళ్ళు మొగపిల్లల ఆస్తి లెక్కలు చూడడం లేదా? అస్తుల్నిబట్టి సంబంధాలు నిర్ణయించుకోడం లేదూ? ఇదీ అలాగే. కట్నాల 'బేరాల'న్నీ ఆస్తి లెక్కలుగా మారిపోతాయి. ఆస్తివున్న ఆడపిల్లకే పెళ్ళి లేకపోతే లేదు. అందుకే, 'కట్నం' సమస్యలాగ కనపడే సమస్యంతా ఆస్తి సమస్యే."

తల్లి తల పంకించింది.

"ఆస్తులు కూడబెట్టుకునే వాళ్ళ జీవితాల్లో ఏముంటుందమ్మా ఆస్తి లెక్కలుగాక? పదిపైసల బిళ్ళలు కాకపోతే పదిరూపాయలనోట్లో, వంద రూపాయలనోట్లో లెక్కపెడతారు. ఇరవై నాలుగుసంవత్సరాలు కాకపోతే, ఇరవై నాలుగు గంటలూ లెక్కపెడతారు. అంతేకదా తేడా? ఏ మనిషి ఆస్తి పెంపకాలు ఆ మనిషికి వుంటే డబ్బుపిచ్చి తప్పుతుందా? నేనైతే, కట్నం తీసుకునే మనిషినేకాదు, ఆస్తి వున్న మనిషిని కూడా ప్రేమించలేను!"

★

(2-6-89 ఆంధ్రజ్యోతి వారపత్రికలో)